

**Euroopa Liidu struktuurifondide ja Eesti siseriiklike
toetuste ülevaade perioodil 2014-2020 lähtuvalt
Leader meetme fookusest**

Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus

Tallinn 2015

SISSEJUHATUS

Käesoleva töö eesmärk on anda ülevaade Euroopa Liidu struktuurifondide ja siseriiklikest toetustest, mis haakuvad Leader meetme tegevusega. Toetused on jagatud kolme kategooriasse lähtudes Harjumaa tegevusgruppide eelmise perioodi meetmetest:

- 1) **kogukonna areng** (sisaldavad nii „pehmeid“ tegevusi kui väikseid investeeringuid, kogukonna teenused);
- 2) **elukeskkonna investeeringud**
- 3) **ettevõtluse arendamine** (toetused ettevõtetele sh pehmed tegevused, turism)

Struktuurifondidest rahastatavate meetmete kooskõlastamine on väga erinevas järgus, ülevaade on koostatud 31.01.2015 info põhjal. Eesti siseriiklike toetuste info on põhjalikum. Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014 - 2020 kirjeldab 14 temaatilist investeerimisprioriteeti, mille alusel on Vabariigi Valituse korraldusega 15.12.2015 nr 557 kinnitatud perioodi 2014 - 2020 meetmete nimekiri. Kokku on kavandatud 40 meetet, mis sisaldavad 133 alameedet.

Ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava on ülevaate koostamise aluseks. Iga alateema juures on antud hinnang, millised meetmed haakuvad Leader meetmega otsesemalt, millised kaudsemalt. Välja on jäetud kohaliku omavalitsuse või riigi ülesanded hariduse, sotsiaalhoolekande, teede, kommunaalmajanduse jt mahukad valdkonnad, mis ei ole Leader meetmest toetatavad.

1. TOETUSFONDIDE ÜLEVAADE

Euroopa Liidu oluline fookusteema on regionaalpoliitika, mille elluviimiseks jagatakse liikmesriikidele toetust kolme struktuuri- ja kahe investeerimisfondi kaudu – Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF); Euroopa Sotsiaalfond (ESF), Ühtekuuluvusfond (ÜF), Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD) ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfond (EMKF). Need viis fondi teevad koostööd, et toetada kooskõlas „Euroopa 2020“ strateegiaga majanduse arengut kõigis ELi riikides. Antud ülevaates on keskendunud kolmele struktuurifondile (ERF, ESF ja ÜF). Perioodil 2000-2006 suunati regionaalpoliitikasse 34,4% EL eelarvest, perioodil 2007-2013 aga 36% Euroopa Komisjoni eelarvelistest vahenditest. Aastatel 2007-2013 oli Eestil kasutada 4,45 miljardit eurot Euroopa struktuurifondidest (sh põllumajandus- ja kalandusfond). Perioodil 2014-2020 saab Eesti neist fondidest 4,4 miljardit eurot toetust.

Euroopa Regionaalarengu Fond pakub liikmesriikidele toetust, et ühtlustada erinevate piirkondade arengut ning tugevdada majanduslikku ja ühiskondlikku sidusust Euroopa Liidus. Fond rahastab otseseid investeringutoetusi väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele püsivate töökohtade loomiseks, infrastruktuuriprojekte ning finantsinstrumente regionaalse ja kohaliku arengu ning linna ja maapiirkonna koostöö toetamiseks.

Euroopa Sotsiaalfond toetab algatusi, mis edendavad tööhõivet, panustavad inimeste kvalifikatsiooni edendamisse ja tõstavad töötajate konkurentsivõimet. ESF rahastab projekte, mis on suunatud töötajate ja ettevõtete kohandumisele, tööturule sisenemisele, erivajadustega inimestele töötingimuste loomisele ja inimeste sotsiaalse kapitali tugevdamisele.

Ühtekuuluvusfond pakub toetust liikmesriikidele, mille rahvuslik kogutoodang on väiksem kui 90% Euroopa Liidu keskmisest. Fondist saavad toetust mahukad keskkonna- ja infrastruktuuriprojektid. Keskkonnasektoris on prioriteetideks veevarustuse, heitvee puhastamise ning jäätmekäitluse infrastruktuuri kaasajastamine. Transpordiprojektide kaudu rahastatakse üleeuroopalisse transpordivõrgustikku kuuluvate teede, sadamate, lennujaamade ning raudteede uuendamist.

Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi eesmärk on toetada maaelu arengut läbi konkurentsivõimelisema põllumajanduse ja metsanduse. Samuti toetab fond inimeste elukvaliteedi ja majandusetegevuse arengut maapiirkondades.

Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi eesmärk on arendada kalanduseks, vesiviljeluseks ja kala töötlemiseks soodsat, jätkusuutlikku ja kasumlikku keskkonda, parandada ranna- ja sisevete kalanduse majanduslikku elujõulisust, tagada ressursside optimaalne kasutamine, tõsta järelevalve efektiivsust ning edendada koostööd teadus- ja arendusasutuste, haridusasutuste ja kalandussektori vahel.

Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014 - 2020 kirjeldab 14 temaatilist investeerimisprioriteeti, mille alusel on Vabariigi Valituse korraldusega 15.12.2015 nr 557 kinnitatud perioodi 2014-2020 meetmete nimekiri. Kokku on kavandatud 40 meedet, mis sisaldavad 133 alameedet.

Temaatilised prioriteedid on:

- 1) Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul
- 2) Sotsiaalse kaasatuse suurenemine
- 3) Tööturule juurdepääsu loomine ja tööturult välja langemise ennetamine
- 4) Kasvuvõimeline ettevõtlus ja seda toetav teadus- ja arendustegevus
- 5) Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine
- 6) Energiatõhusus
- 7) Veekaitse
- 8) Roheline infrastruktuur ja hädaolukordadeks valmisoleku suurendamine
- 9) Jätkusuutlik linnapiirkondade areng
- 10) Jätkusuutlik transport
- 11) IKT teenuste taristu
- 12) Haldusvõimekus
- 13) -14) Tehniline abi

Seisuga 31.01.2015 on jõustunud 17 meetme toetuse andmise tingimused. 10 meetme tingimused on kooskõlastamise läbinud, 9 meetme tingimused on kooskõlastamisel. Kavandatud ajakavaga võrreldes on veidi maha jäänud 19 meetme tingimuste kooskõlastamine, oluliselt maha jäänud on 14 meetme tingimuste väljatöötamine.

Leader meetme tegevustega haakub struktuurifondide prioriteetidest peamiselt **väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine** ja **piirkondade konkurentsivõime tugevdamine**. Teataval määral haakuvad ka prioriteedid **ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul, sotsiaalse kaasatuse suurendamine, tööturule juurdepääsu loomine ja tööturult välja langemise ennetamine ning kasvuvõimeline ettevõtlus ja seda toetav teadus- ja arendustegevus**.

Eesti siseriiklikest toetustest haakub Leader meetme tegevusega enim Siseministeriumi regionaalarengu valdkonna toetusskeemid, Kodanikuühiskonna Sihtkapital (KÜSK) toetused ning Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetusmeetmed.

2. TOETUSTE ÜLEVAADE LEADER MEETME KONTEKSTIS

2.1 KOGUKONNA ARENG, KOGUKONNA TEENUSED

Siin peatükis on kajastatud struktuurifondide ja Eesti siseriiklikud toetused, mis on suunatud kogukonna ja selle teenuste arendamisele. Enamik siseriiklike toetusi kuuluvad Siseministeriumi haldusalasse, struktuurifondide toetusi vahendavad peamiselt Sotsiaalministerium ning Haridus- ja Teadusministerium.

Otseselt haakuvate meetmete osas on Leader tegevusgrupil soovitatav põhjalikult kaalutleda oma meetmete kavandamisel sarnaste toetuste dubleerimise positiivseid ja negatiivseid aspekte. Näiteks Kohaliku omaalgatuse programmi osas ületab Harju maakonna osas pakkumine nõudlust ehk toetusraha on rohkem kui projekte ning konkurents on selle võrra väiksem. Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) toetused on suunatud vabaühenduste tegutsemisvõimekuse tõstmisele. Ennast on tõestanud arenguhüppe taotlusvoor, mida plaanitakse edaspidi igaaastaselt ellu viia. Varasemalt on mitmel korral viidud läbi sotsiaalse ettevõtlusega seotud voore, sel aastal viiakse aga läbi koostöövõimekuse arendamisele suunatud voor. Seega on KÜSK voorude teemad mitmekesised ning suunatud ühenduste vajadustele vastavalt.

Leader meetmega kaudsemalt haakuvad toetused on pigem käsitletud kui võimalused, mis võivad haakuda või mitte haakuda sõltuvalt Leader tegevusgrupi strateegilisest fookusest täiendavaid piirkonna-üleseid suundi arendada. Need on pigem käsitletavad kui projektipõhised võimalused tegevusgrupile. Näiteks piirkonna teatud sihtgruppide (muukeelne elanikkond, eakad, erivajadustega inimesed, jne) koolitus ja kaasamine, tööturu projektid (nt noorte töötus), hoolekande teenuste arendamine. Antud teemade juures on tugevuseks suurem koostööpiirkond kui kohalik omavalitsus.

Meede	Rakendusasu- tus/ üksus	Sihtgrupp	Mida toetatakse	Täiendavad märkused
Leader meetmega otsesemalt haakuvad toetused				
Kohaliku omaalgatuse programm	SIM/maav alitused	Avalikes huvides tegutsevad MTÜd, mille liige ei ole KOV üksus või riik ning SAAd, mille asutajate hulgas ei ole KOV üksus või riik.	Kogukonna arengu meetmest toetatakse tugeva kogukonna loomist ja kogukonna identiteedi tugevdamist kogukonnaliikmete teadmiste ja oskuste kasvu ning töhusama koostöö kaudu. Elukeskkonna ja kogukonnateenuste arendamise meetmest toetatakse kogukonnaliikmete ühistegevust soodustavate avalikus kasutuses olevate objektide ja	Kogu meetme eelarve Harju maakonnas 200 000€ - 250 000€ aastas. Toetus projekti kohta kuni 2000€.

			kogukonnaliikmetele vajalike teenuste olemasolu/tagamist.	
KÜSK sotsiaalse ettevõtluse taotlusvoorud	SIM/KÜSK	Avalikke teenuseid pakkuvad ühendused.	Seni on toetatud äriplaanide koostamist ja ellu viimist.	Uued võimalikud voorud sõltuvad eelmiste toetuste kasutamise edukusest ja nõudlusest fookuse arendamise järele.
KÜSK arenguhüppe voor	SIM/KÜSK	Avalikes huvides tegutsevad ühendused, mis ei ole avaliku sektori või äriühingute valitseva mõju all.	Toetatakse projekte, mis keskenduvad vabaühenduse tegutsemisvõimekuse suurendamisele. Toetuse saamiseks tuleb toetuse taotlejal analüüsida oma arenguvajadust.	Toetus projekti kohta sõltub taotlusvoorust.
KÜSK koostöövõrgustike taotlusvoor	SIM/KÜSK	Avalikes huvides tegutsevad ühendused.	Toetatakse võrgustiku loomise ettevalmistavaid ja käivitavaid tegevusi, koostöö-tegevusmudelite väljaarendamist ja testimist, koostööpartnerluse tugevdamist ja edasiarendust, saadud kogemuse ning valminud mudelite levitamist ning kommunikatsioonitegevusi.	On veel selgumisel.
Keskonna investeeringute Keskus (KIK) Keskonnateadlikkuse programm	KEM/KIK	Toetust saavad taotleda kohalikud omavalitsused, äriühingud ja keskkonnakaitsega tegelevad avalik-õiguslikud juriidilised isikud. MTÜd ja SA-d saavad taotleda juhul, kui nende põhikiri näeb ette loodus- või keskkonnakaitse tegevust või koolitusala tegevust.	Toetatakse 10 tegevussuunda: 1) keskkonnajuhtimissüsteemi (roheline kontori põhimõtete) rakendamine organisatsioonis 2) teavituskampaania korraldamine keskkonnaprobleemi leevendamiseks käitumis- või tarbimisharjumuste muutmise kaudu 3) messide, festivalide, loodusõhtute ja muude sarnaste ettevõtmiste, mis on suunatud keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele või ökoloogilise tasakaalu tundmaõppimisele, korraldamine 4) teabekandja, sh meediatoote, uuringu, m-lahenduse, mis on suunatud ressursisäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele või ökoloogilise tasakaalu tundmaõppimisele, loomine ja sihtrühmale kättesaadavastegemine 5) meediatoote loomine ja sihtrühmale kättesaadavaks tegemine Keskonnaministeeriumi veebilehel nimetatud tingimustel	Taotletav projekt saab vastata vaid ühele eeltoodud tegevussuunale. Toetus projekti kohta sõltub projektist ja tegevussuunast.

			<p>6) haridusasutuses vähemalt ühe õppeveerandi vältava Keskkonnaministeeriumi veebilehel prioriteetsena nimetatud loodus- või keskkonnateemat käsitleva projekti elluviimine</p> <p>7) üldharidussüsteemi õpilastele suunatud õppeprogrammide läbiviimiseks vajalike õppematerjalide ja -vahendite loomine ja soetamine loodus- ja keskkonnahariduskeskustesse</p> <p>8) üldharidussüsteemi õpilastele õppeprogrammi elluviimine loodus- või keskkonnahariduskeskuses, keskkonnakaitse ja -kasutusega seotud ettevõttes või mittetulundusühingus</p> <p>9) üldharidussüsteemi õpilastele õppeprogrammi elluviimine loodus- või keskkonnahariduskeskuses, keskkonnakaitse ja -kasutusega seotud ettevõttes või mittetulundusühingus</p> <p>10) kuni kolm õppepäeva kestva laagri korraldamiseks gümnaasiumi loodusvaldkonna õppesuuna ning looduse valdkonna huvikooli välipraktikumide, mis käsitlevad ökoloogilise tasakaalu tundmaõppimist</p>	
Hasartmängumaksu Nõukogu toetused	HMN	MTÜd ja SAd.	<p>Toetusi antakse kolmes tegevussuunas:</p> <p>1) kultuuriprojektid ning olümpiaettevalmistus- ja teiste spordiprojektid (Kultuuriministeerium)</p> <p>2) laste-, noorte-, teadus- ja haridusprojektid (Haridus- ja Teadusministeerium)</p> <p>3) hasartmängusõltuvusega ning pere, meditsiini ja hoolekandega ning eakate ja puudega inimestega seotud projektid (Sotsiaalministeeriumile)</p>	Väikeprojektide taotlusi (kuni 6000€) saab esitada aastaringelt, kuid vähemalt kaks kuud enne projekti algust. Suurprojektid (üle 6000€) vaadatakse läbi korra aastas detsembrikuus.
Kohalike omavalitsuste eelarvelised toetused	KOVid	Toetused on suunatud omavalitsuse mittetulundusühendustele.	Omavalitsused toetavad ühendusi, mis tegelevad kultuuri- ja sporditegevuste pakkumisega omavalitsuse elanikele ning nende valdkondade arendamisega.	Toetused jäävad vahemikku 100 - 2000€. Toetuskorrad on kõigil väga erinevad.
Nõustamine maakondlikes arenduskeskustes	SIM/EAS-KÜSK	Alustavad ja tegutsevad vabaühendused	Sihtgrupi nõustamist järgmistes valdkondades: ühenduse asutamine ja registreerimine, arengukava/strateegia/tegevuskava koostamine, raamatupidamine ja aruandlus, rahastusvõimalused,	

			projektitaotluse koostamine, juhtimine, ellu viimine ja aruandlus.	
Leader meetmega kaudsemalt haakuvad toetused				
1.6. Täiskasvanud elanikkonna kompetentside arendamine	HTM/SA Innove	Sihtgrupiks on eelkõige madala haridustasemega või erialase hariduseta täiskasvanud.	Programmi peamised tegevused on 1)täiskasvanud elanikkonna koolitamine 2)koolituse kvaliteedi tõstmine valdkonna koolitajate ja ekspertide koolituse kaudu 3)erakoolitusasutuste tegevuse kvaliteedi analüüs 4)täiskasvanute koolituse alamregistri loomine ja kasutuselevõtmine 5)uuringute ja analüüside läbiviimine	Meetme kogueelarve perioodiks 2014-2020 on 51 400 004€.
2.1 Lapsehoiu ja puudega laste hoolekandeteenuste arendamine hoolduskoormuse vähendamiseks	SOM/SA Innove	Lapsehoiu ja/või puudega laste hoiu- ja tugiteenuseid saanud hooldajate osalemine tööturul on suurenenud.	Hoiuteenuste ning hoius, hariduses ja rehabilitatsioonis osalemist võimaldavate tugiteenuste (tugiisik, transport) arendamine ja pakkumine suure hooldusvajadusega ning raske ja sügava puudega 0–17-aastastele lastele ning tööandjate töö-, pere- ja eraelu ühildamise alase teadlikkuse tõstmine. Lapsehoiukohtade loomine ja teenusepakkumise toetamine 0–7-aastastele lastele (taotleja KOV).	Kogu meetme eelarve 45 980 000 €.
2.2 Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused	SOM/SA Innove	erivajadustega ja/või eakatele inimestele ning nende hoolduskoormusega pereliikmetele tööturul osalemist toetavate hoolekandeteenuste osutamine.	Teenuste osutamise eesmärk on tööealise isiku hoolduskoormuse vähendamine ja/või erivajadustega inimese toimetuleku toetamine tööturule asumise võimekuse suurendamiseks. Vähemalt 5220 erivajadustega ja/või eakat inimest või nende hoolduskoormusega pereliiget on saanud tööturul osalemist toetavaid sotsiaalteenuseid, mille tulemusena on nad säilitanud töö, asunud tööle või suundunud aktiivsetele tööturuteenustele.	Meetme eelarve avatud taotlusvoorudeks perioodiks 2014-2020 on 31 023 750 €. Sotsiaalteenuste meetmes on kavas korraldada kaks avatud taotlusvoor: 2015 (tegevusteks 2016-2017) ja 2017 (tegevusteks 2018-2019).
2.7.Noorte tööhõivevalmiduse toetamine ning vaesuse mõju vähendamine noorsootöö teenuste kättesaadavuse kaudu.	HTM/SA Innove	Toetused on suunatud noorte tööhõive ja sotsiaalse kaasatuse parandamisele.	Toetatakse järgmisi tegevusi: 1)Ebavõrdsete olude mõju vähendamine noore arenguvõimalustele ja noorte tõrjutuse ennetamine. 2)Noorte tööturule sisenemise ja toimetuleku toetamine 3)NEET-noorte jaoks tugimeetmete käivitamine	Meetme kogueelarve on 20 430 000€.

			<p>4) Riski(perede)lastele (10-18.a) arenguvõimaluste pakkumine läbi kogukondliku vabaajategevuse programmi</p> <p>5) Riski(perede)lastele (10-18.a) arenguvõimaluste pakkumine läbi kogukondliku vabaajategevuse programmi</p> <p>6) Õigusrikkumiste eest karistatud noorte (15-26. a) õppesse või tööturule kaasamine läbi sihtsuunitlusega programmi</p> <p>7) Võrgustikutöö meetodil riskirühma isikute, sh alaealiste, ja –perede probleemide väljaselgitamine ja lahendamine ning kohalikul tasandil tervislike eluviiside ja turvalise elukeskkonna propageerimine</p>	
3.1. Töövõime toetamise skeemi loomine ja juurutamine	SOM/SA Innove	Meede on suunatud tööealise elanikkonna töövõime säilitamisele ja parandamisele.	<p>Toetatavad tegevused:</p> <p>1) Töövõimereformi sihtrühmale tööturuteenuste ja neid toetavate teenuste arendamine, juurutamine ja osutamine, säilitamiseks töökohta või leidmaks uut tööd.</p> <p>2) Tööandjaid ja töötajaid toetavate skeemide arendamine ja juurutamine töötajate töö hoidmiseks ja tööle võtmiseks (tööandjate üldisele teadlikkuse tõstmisele suunatud tegevused ja parimate kogemuste tutvustamine laiemale üldsusele)</p> <p>3) Töövõime toetamise reformi läbiviimine. Spetsialistide koolitamine tööks vähenenud töövõimega inimestega. Tegevusi toetava institutsioonidevahelise koostöö ja vajaliku andmevahetuse arendamine ning avalikkuse teavitamine.</p>	Meetme kogueelarve perioodil 2014-2020 on 198 911 322€.
3.2. Tööturuteenuste laiendamine uutele sihtrühmadele ja uute tööturuteenuste pakkumine	SOM/SA Innove	Toetus on suunatud	<p>Toetatavad tegevused:</p> <p>Noortele suunatud ennetavad tegevused tööturгу tutvustavad ja tööotsinguteks ettevalmistavad töötoad 8. - 11. klassi õpilastele; mobiilne nõustamine; töövarjupäevade võimaluste vahendamine; töösuhete ja töökeskkonnaalane teavitamine</p>	Meetme kogueelarve perioodil 2014-2020 on 53 365 142€

			<p><i>"Minu esimene töökoht":</i> <i>palgatoetus koos väljaõppega töökogemuseta ja erialase hariduseta noortele vanuses 17-29</i></p> <p><i>Tööturuteenuste osutamine vanaduspensioniealistele (kuni 74 a vanustele)</i></p> <p><i>Regionaalse tööjõu pakkumise suurendamine</i></p> <p><i>Madala kvalifikatsiooniga inimeste ja tööturu riskirühmade hõivevalmiduse tõstmisele suunatud tegevuste toetamine (madala kvalifikatsiooniga inimeste oskuste omandamise toetamine, koostööprojektide toetamine pikaajaliste töötute ja multiprobleemsete tööturule aitamiseks, riskirühmade tööturule aitamine)</i></p>	
--	--	--	---	--

2.2 ELUKESKKONNA INVESTEERINGUD

Siin peatükis on kajastatud struktuurifondide ja Eesti siseriiklikud toetused, mis on suunatud elukeskkonna arendamisele. Antud ülevaates on välja jäetud investeeringud, mis on otseselt seotud riigi või kohaliku omavalitsuse funktsioonide täitmisega (haridus- ja sotsiaalinvesteeringud, teede investeeringud, mahukad keskkonnainvesteeringud), mis on Leader meetmest välistatud tegevused sisult kui mahult.

Eesti siseriiklikest toetustest haakuvad Leader kontekstiga Siseministeriumi regionaalvaldkonna meetmed. Regionaalsete investeeringutoetuste andmise programmist saavad toetust laste, noorte, perede, vanurite ja puuetega inimeste hoolekande, õppimise, sportimise ja vaba aja veetmise tingimuste parandamiseks mõeldud investeeringud. Toetustingimuste kohaselt on võimalik toetada ka vaba aja veetmise infrastruktuuri arendamist, rahvamajade-seltsimajade investeeringuid, kuid praktikas, vaadates antud toetusi, saab julgelt väita, et tegemist on pigem omavalitsuste haridus- ja sotsiaalasutuste remondifondiga. On toetatud ka noortekeskuste, rahvamajade ja raamatukogude renoveerimist, kuid need projektid on suures vähemuses ehk programmi haakuvus Leaderiga on pigem teoreetiline.

Struktuurifondidest haakub elukeskkonna teemaga enim „Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise meetme“ investeeringutoetused (PKT). Meetme sihtala on Harjumaa 13 omavalitsust, mis asuvad väljapool Tallinna linnapiirkonda – Aegviidu vald, Anija vald, Keila linn, Keila vald, Kernu vald, Kose vald, Kuusalu vald, Loksa linn, Nissi, Paldiski linn, Padise vald, Raasiku vald, Vasalemma vald.

Lähtudes Harju maakonna sotsiaalmajanduslikust olukorrast on Harjumaa fookused PKT meetme raames *keskuste ja tagamaa vaheliste ühenduste arendamine, ettevõtluse seisukohast olulise avaliku tugitaristu kaasajastamine ja olemasolevate ning uute tööstus- ja ettevõtlusalade rajamine ning sihtkoha eripära rõhutavate terviklike turismitoodete ja -atraktsioonide arendamine*. Piirkonnast esitatud investeeringuobjektide nimekiri on all oleva tabeli juurde lisatud. Oluline on märkida, et tegemist on kavandatavate tegevustega ning arvestades Harjumaa toetuse mahtu, võivad reaalse rahastuse saada vaid kuni pooled objektidest. Samas tuleb rõhutada, et arendatavad objektid peavad kaasa aitama kas uute töökohtade loomisele või teenustele ligipääsetavuse parandamisele.

Kokkuvõttes võib anda hinnangu, et elukeskkonna arendamiseks (eelkõige vaba aeg, sport, kultuur) käesoleval struktuurifondide perioodil täiendavaid võimalusi ei ole ning Leader meede võiks olla oluline rahastamise allikas. Arendatavateks teemadeks on sobilikud tervise- ja matkaradade rajamine ning viidastamine (mitte asfalteeritud kergliiklusteed), avaliku kasutusega puhkealad (rand, väikesadam jm) ja spordikultuuri infrastruktuur.

Meede	Rakendusa sutus/ üksus	Sihtgrupp	Mida toetatakse	Täiendavad märkused
Leader meetmega otsesemalt haakuvad toetused				
5.4.3 ja 5.4.4. Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise investeeringud (töökohtade loomine ja töökohtade ja teenuste kättesaadavuse parandamine)	SIM/EAS	Toetust saavad taotleda kohalikud omavalitsused, MTÜd ja SAd, riigiasutused külastusobjektide haldajatena ning avalik-õiguslikud ülikoolid.	Toetatakse tegevusi, mis aitavad kaasa 1) sihtkoha eripära rõhutavate terviklike turismitoodete ja –atraksioonide ning sihtkoha kui võrgustiku arendamisele 2) ettevõtluse seisukohast olulise avaliku tugitaristu kaasajastamisele ja olemasolevate ja uute tööstus- ja ettevõtlusalade juurde loomisele 3) inkubatsioonivõimaluste väljaarendamisele koos teenuse pakkumiseks vajaliku hoone või ruumide rekonstrueerimise ja ehitusega ning teenuste osutamiseks vajalike seadmete ostu ja / või rendiga 4) linnakeskuse avaliku ruumi (linnasüdamed, väljakud) kaasajastamisele, et olla ettevõtluseks atraktiivsem 5) keskuste ja tagamaa vaheliste ühenduste (ühistransport ja kergliiklusteed) arendamisele.	Perioodil 2014-2020 on Harjumaa toetus (st väljaspool Tallinna linnapiirkonda) 9 018 211€
Regionaalsete investeeringutoetuste andmise programm	SIM/EAS	Investeeringuobjekt peab kasu tooma lastele, noortele, peredele, vanuritele või puuetega inimestele.	Toetatakse ehitus-, rekonstrueerimis- ja remonttöid laste, noorte, perede, vanurite ja puuetega inimeste hoolekande, õppimise, sportimise ja vaba aja veetmise tingimuste parandamiseks.	Toetust antakse 31 956€ projekti kohta pluss ühinenud omavalitsustele 6392€, iga liitunud omavalitsuse kohta, ca 250 000 – 300 000 eurot maakonnale aastas
Kergliiklusteede programm	SIM/EAS	Taotleda saavad kohaliku omavalitsuse üksused.	Toetatakse kergliiklusühenduste rajamist liiklusohutuse suurendamise eesmärgil.	Maksimaalne toetus ühe projekti kohta on 400 000€.

Ida-Harju Koostöökoja piirkonna omavalitsuste kavandatavad tegevused PKT meetmest

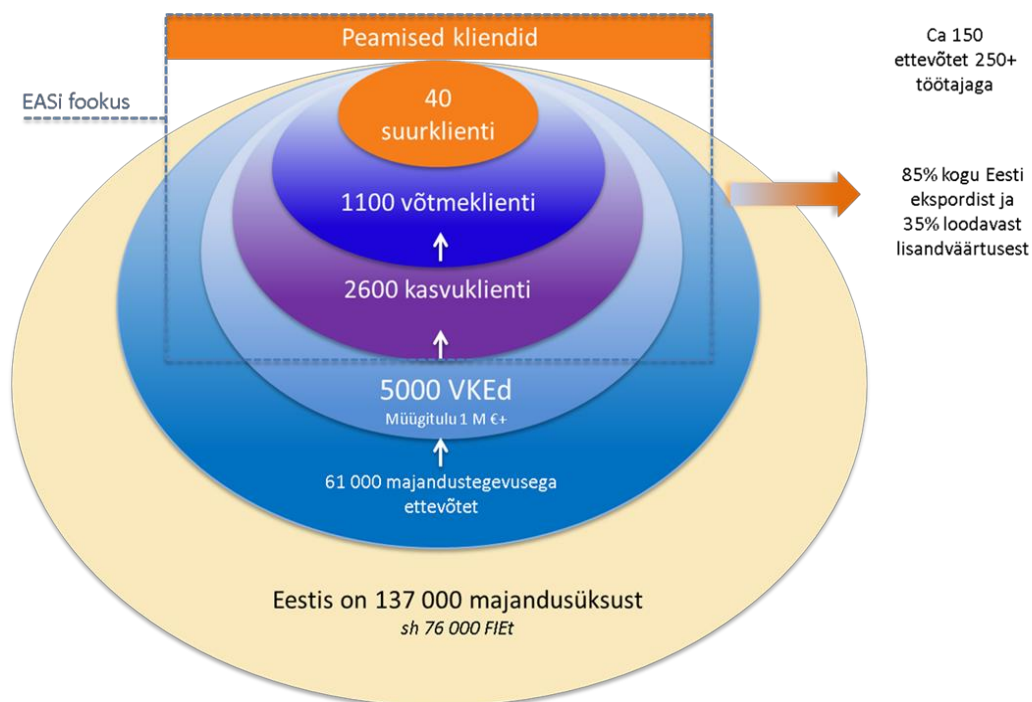
Ida-Harju Koostöökoja piirkonnast on Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise tegevuskava eelnõus hetkel nelja omavalitsuse peale 12 projektiideed. Lisaks hõlmavad Ida-Harju piirkonda kaks Harjumaa Ühistranspordikeskuse projekti. Nagu eelnevalt öeldud, siis kõik esitatud objektid toetust ei saa, mistõttu võiks Leader toetusmeetmete välja töötamisel mõelda, kas ja milliseid avaliku kasutusega vaba aja infrastruktuuri objekte võiks arendada.

Piirkond	Kavandatavad projektid
Aegviidu vald	1) Kergliiklustee ehitus Aegviidust Kõrvemaa Matka- ja Suusakeskuseni 2) Kõrvemaa Keskus
Anija vald	1) Lehtmetsa-Kaunissaare kergliiklustee rajamine 2) Andevei tööstuspargi arendamine 3) Anija mõisakompleksi väljaarendamine mõisaajastu külastuskeskuseks
Kose vald	1) Lõuna-Harjumaa ühistransporditerminali rajamine Kosele 2) Kose – Kuivajõe – Kose-Uuemõisa kergliiklustee rajamine 3) Kose Tervise ja Vaba Aja Keskus 4) Kose aleviku ettevõtlusala ettevalmistamine, avaliku tugiinfrastruktuuri rajamine 5) Moto- ja vaba aja keskuse väljaarendamine Kose vallas
Raasiku vald	1) Raasiku aleviku kergliiklusteed 2) Aruküla „pargi ja reisi“ parklate laiendamine ja uuendamine
Harjumaa Ühistranspordikeskus	1) Ootekodade ja infotabloode paigaldamine bussijaamadesse ja piirkonna keskustesse 2) Harjumaa ühistranspordi elektroonilise piletimüügisüsteemi rakendamine koos tarkvara arenduse ja haldamisega

2.3 ETTEVÕTLUSE ARENDAMINE

Ettevõtluse arendamisel on oluline lähtuda Eesti ettevõtluse kasvustrateegiast 2014-2020. Strateegia peamine eesmärk on Eesti ettevõtjate tootlikkuse kasvatamine 80 protsendini Euroopa Liidu keskmisest. Kasvustrateegial on kaks strateegilist fookust:

- 1) Suure potentsiaaliga tegevusalad nn. kasvualdkonnad (*IKT teistes valdkondades, tervisetehnoloogiad, ressursside tõhusam kasutamine*), milles keskendutakse suurima kasvupotentsiaaliga valdkondade eelisarendamisele, lähtuvalt Eesti majanduse ja teaduse spetsialiseerumisest ning arengupotentsiaalidest.
- 2) Suure potentsiaaliga ettevõtted – keskendutakse Eesti ekspordi ja lisandväärtusele suurimat mõju omavatele ettevõtete grupile: *suurkliendid, nn. võtmekliendid ja kasvukliendid*.

Joonis 1. EAS tegevuse fookus 2020.

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse tegevuse fookuses (joonis 1) on ca 3700 ettevõtet, mis toodavad 85% kogu Eesti ekspordist ja 35% loodavast lisandväärtusest. EAS selge eesmärk on riikliku rikkuse kasvatamine ning vähem tegeleb ta piirkondliku ettevõtluse arendamisega. Antud loogikast lähtuvalt on hinnatud ka ettevõtlustoetuste haakuvust (otsene/kaudne) Leader meetmega. Samuti on arvestatud asjaolu, et Leader meetme kontekstis räägitakse mikroettevõtete toetamisest. Struktuuritoetused, mille puhul ettevõtetele on seatud valikukriteeriumid (nt 200 000 eurot ekspordi müügikäive vms), on HEAK hinnangul Leader meetmega pigem kaudselt seostatav, sest eelduslikult ei ole sel juhul tegemist enam mikroettevõtlusega. Samas tegutseb piirkonnas kindlasti ettevõtteid, kellele EAS tooted on sobilikud (nt VKE arenguprogramm ehk rätsepalahendus, ekspordi arendamise tegevused). Piiri tõmbamine, mis haakub Leader meetmega otseselt või kaudselt, on tinglik. Siinjuures on mõistlik lähtuda juhtumi ehk ettevõtte vajaduse põhiselt.

Leader meetmel on oluline roll piirkondliku ettevõtluse kontekstis, mis on oluline regionaalarengu tasakaalustamise seisukohast. Otsesemalt seotud meetmete puhul on Leader tegevusgrupil soovitatav põhjalikult kaalutleda oma meetmete kavandamisel sarnaste toetuste dubleerimise positiivseid ja negatiivseid aspekte. HEAK hinnangul võiks Leader ettevõtlustoetus paigutada EAS uue starditoetuse ja Töötukassa starditoetuse vahele.

Meetme „Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks“ raames on koostamisel programm tegevustega, mis omavad mõju ettevõtlusaktiivsuse ja tööhõive kasvule. Programmi tegevused on suunatud kogu Harjumaale, kuid eelkõige peab neist kasu olema väljapool linnapiirkonda elavatele inimestele ja tegutsevatele organisatsioonidele. Perioodil 2015-2022 viiakse ellu neli kaheaastast programmi. Hetkel käib esimese kava koostamine, kus prioriteetsete suundadena on esindatud noorte ettevõtlikkus (a la ENTRUM programm, kogukonna majandusõppe programm), ettevõtjatele suunatud tegevused (arenguprogramm, virtuaalinkubaator, kontaktreisid), investortegevus, turismiettevõtete ühisturundus, kaugtöötamise edendamine. Programm kinnitatakse eeldatavalt 2015 I poolaasta lõpuks.

Alanud programmiperioodil on turismi valdkonna investeeringute jaoks vähe toetusi. Struktuurifondides on kokku neli meetet turismi edendamiseks, kuid need on suunatud pigem suurematele ettevõtetele ja rahvusvahelisele tasandile. Seega võiks Eesti-sisese turismi arendamine (eelkõige investeeringutoetus) olla Leaderi tegevussuund lisaks kohalike koostöövõrgustike arendamisele. Samas võib piirkonnas leiduda potentsiaalseid ettevõtteid, kes sobituksid rahvusvahelise mastaabiga turismiatraksioonide arendamise meetme fookusesse.

Meede	Rakendus- utus/ üksus	Sihtgrupp	Mida toetatakse	Täiendavad märkused
Leader meetmega otsesemalt haakuvad toetused				
5.1.1.Nõustamine maakondlikes arenduskeskustes	MKM/EAS	Alustavad ja tegutsevad ettevõtjad.	Sihtgrupi nõustamist järgmistes valdkondades: ettevõtluse alustamine ja arendamine, eksport, investori leidmine, äriplaani koostamine, finants, turundamine.	
5.1.2. Starditoetus	MKM/EAS	Vähese ettevõtluskogemusega ettevõtjad.	Toetatakse kõrge kasvupotentsiaali ja rahvusvahelistumise võimega ettevõtte loomist. Toetatavad tegevused on masinate ja seadmete soetamine, turundustegevused, tarkvara soetamine ja intellektuaalomandi kaitse.	Kogu toetus perioodil 2014-2020 8 100 000€ Toetus projekti kohta 15 000€. Eeldab ekspordivõimekust, müügikäive 2. a. lõpuks 125 000, toetuse tulemusel tuleb luua 2 mediaanpalgaga töökohta. Avaneb märtsis 2015
Ettevõtluse alustamise toetus	Töötukassa	Töötud, kes on läbinud ettevõtluskoolituse või omavad majandusalast kutse- või kõrgharidust.	Toetatakse ettevõtte alustamist, toetus on suunatud registreeritud töötule.	4474€ ettevõtte alustamise kohta.
5.4.2. Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks	SIM/EAS	Kõik maakonna elanikud, eelkõige piirkonna tööandjad ja ettevõtjad.	Toetatakse tegevusi, mis aitavad kaasa tööhõive ja ettevõtlikkuse kasvule väljapool Tallinna linnapiirkonda.	Kogu toetus perioodil 2014-2020 980 000 €. Tegevusi koordineerib HEAK
Palgatoetus	Töötukassa	Toetus on suunatud pikaajaliste töötute tööle aitamiseks.	Toetust saab tööandja, kes võtab tööle vähemalt 12 kuud töötuna arvel olnud inimese, 16-24aastaste noorte puhul kuus kuud töötuna olnud inimese.	Palgatoetuse määr on 50% töötaja ühe kuu eeldatavast brutotöötasust.
Minu esimene töökoht	Töötukassa	Toetus on suunatud erialaoskusteta ja vähese töökogemusega noorte tööle aitamisele.	Toetust saab tööandja, kes võtab tööle 17-29-aastase noore, kellel puudub erialane haridus (on alg-, põhi- või üldkeskharidusega) ja kellel ei ole töökogemust või see on lühiajaline (on viimase 3 aasta jooksul töötanud vähem kui aasta või on kokku töötanud vähem kui 2 aastat) ning kes on olnud töötuna registreeritud järjest vähemalt neli kuud ega ole tööd	Palgatoetust makstakse tööandjale 12 kuu eest ja 50% töötaja ühe kuu töötasust (mitte rohkem kui kahekordne alampalk).

			leidnud. Toetust saab nii palga- kui ka koolituskulude katteks.	
Töötaja koolituskulude hüvitamine	Töötukassa	Toetus on suunatud töötajate ümberõppele nende tööhõive püsimiseks.	Toetatakse töötaja ümber- või täiendõppe kulude hüvitamist, kui töötaja ei saa terviseseisundist tulenevalt oma ametikohal jätkata, kuid tööandja pakub talle ümber- või täiendõppe läbimise korral teist tööd või kui töötaja oli enne tööle asumist töötuna arvel järjest vähemalt 12 kuud ja ühe aasta jooksul töölepingu sõlmimisest selgub, et töötaja vajab tööülesannete täitmiseks teadmiste ja oskuste täiendamist.	Töötaja ümber- või täiendõppe kulud hüvitatakse 50% ulatuses.
Abi erivajadustega inimestele ja nende tööle võtmiseks	Töötukassa	Toetus on suunatud töökeskkonna kohandamisele puudega inimese jaoks sobivalt.	Tööandjale hüvitatakse tööruumide ja –vahendite muutmine puudega töötaja jaoks ligipääsetavaks kuni 75% ulatuses, kui inimene juba töötab ning 50-100% ulatuses, kui alles võetakse inimene tööle.	Hüvitist saab taotleda üks kord kolme aasta jooksul ühe töötaja kohta.
5.1.4. Ettevõtlusteadlikkus	MKM/EAS	Sihtgrupp on alustavad ja tegutsevad ettevõtjad	Tõstetakse ettevõtlusteadlikkust, toetatakse teadmiste ja oskuste tõstmist läbi koolitusprogrammide.	Meetme eelarve on 18 437 500 €
Leader meetmega kaudsemalt haakuvad toetused				
5.1.3. Ekspordi arendamise tegevused	MKM/EAS	Sihtgrupp on ettevõtjad.	Toetatavad tegevused: 1)tugi välisturgudel (ekspordinõunike võrgustik, ekspordibuldooserid) 2)äriühisloomine (kontaktreisid, ühisstendid) 3)ekspordikoolitused, teadlikkus, teavitamine	Meetme eelarve on 19 500 000 €
4.4.1. Ettevõtja arenguplaani toetusmeede ettevõtete arendus- ja eksporditegevustele kaasaaitamiseks ning juhtimisvõimekuse tõstmiseks	MKM/EAS	Sihtgrupiks on kasvuettevõtjad ehk 3 aastat tegutsenud ettevõtjad, kelle ettevõtte lisandväärtus ületab Eesti keskmist ja ekspordi müügitulu on vahemikus 200 000 – 1 250 000 €.	Ettevõtete rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmiseks toetatakse: 1)arenguvajaduste väljaselgitamist (diagnostika); 2)arendustegevusi (sh nii protsessi-, personali- kui ka toote- ja teenusearendamist).	Meetme eelarve on 75 000 000€.

4.4.2. Teadusarendus tegevuse osak	MKM/EAS	Sihtgrupiks on ettevõtted.	Ettevõtetele antakse osak, mille eest ta saab teadusasutusest tellida toote- või teenusearendamisega seotud töid.	Meetme eelarve on 10 000 000€, ühe osaku suurus on maksimaalselt 4000€.
4.2.6. Start-up ettevõtluse hoogustamine.	MKM/EAS	Programm on suunatud noortele innovaatilistele ettevõtetele.	Soodustatakse struktuurseid muutusi ettevõtluses, toetades uute innovaatiliste ettevõtete asutamist ja kasvamist kasvualdkondades Toetatavad tegevused: ideede ja meeskondade leidmine, koolitamine, rahastamine (teavitus, kiirendid, turundustegevus)	Meetme eelarve on 7 000 000€.
5.1.6. Turismitoodete arendamise juhtimine	MKM/EAS	Ettevõtjatel on võimalik osaleda teemavaldkondlikul ja sihtsuunalisel koolitustel ning seminaridel	Toetatakse koostöö-võrgustike arendamist, tootestrategie koostamist ja rakendamist ning turismitoodete arenduse juhtimist.	Kogu meetme eelarve on 3 000 000€.
5.1.7. Turismiettevõtete ärimudelite arendamine	MKM/EAS	VKEd turismivaldkonnas: Majutusettevõtted Turismiatraksioonid Terviseturismi ettevõtted	Ettevõtte protsesside uuendamine (töötajad ja tarnijad) Ressursi efektiivne kasutus Klientidele suunatud teenuste disain, toodete eristumine ja ligipääsetavus Uued müügikanalid	Kogu toetus perioodil 2014-2020 6 000 000€ Toetus projekti kohta kuni 200 000€ Avaneb 2015 I kv Täpsed tingimused ei ole paigas

KASUTATUD ALLIKAD

EASi strateegiline tegevuskava 2014-2017

Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020

Eesti Regionaalarengu strateegia 2014-2020

Eesti Riiklik Turismiarengukava 2014-2020

LEADER meetme määrus

Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014-2020

Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehekülg - htm.ee

Hasartmängumaksu Nõukogu kodulehekülg - hmn.ee

Keskkonnainvesteeringute Keskuse kodulehekülg - kik.ee

Kodanikuühiskonna Sihtkapitali kodulehekülg - kysk.ee

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium - mkm.ee

Siseministeeriumi kodulehekülg - siseministeerium.ee

Sotsiaalministeeriumi kodulehekülg - sm.ee

Struktuurifondide kodulehekülg - struktuurifondid.ee

Töötukassa kodulehekülg - tootukassa.ee

